

III. MATERIALE ȘI DOCUMENTE

MATERIALE INEDITE PRIVITOARE LA EPOCA PRIMULUI INTERREGN POLONEZ ȘI LA POLITICA DOMNULUI MOLDOVEAN ION VODĂ (1572—1574)

ELENA LINȚA

În ultimul pătrar al secolului al XVI-lea, statul polon trece prin două perioade consecutive de interregn, însoțite de lupte pentru ocuparea tronului, determinate: una de moartea lui Sigismund August, în iulie 1572, iar cealaltă de moartea lui Ștefan Bathory, în 1586.

După încheierea procesului de formare a statului feudal multinațional Republica Polonă în 1569 — proces început încă la sfârșitul secolului al XIV-lea, atunci cînd în lupta împotriva Ordinului teuton se crease uniunea polono-lituaniană —, precum și după decăderea Ordinului teuton, principalul dușman al Poloniei în secolele XIV—XV, nobilii polonezi au început să devină tot mai puternici în stat. Acest fapt era favorizat și de o trăsătură specifică a republicii monarchice polone, și anume că în organul legislativ suprem, Seimul, nu participa nici o altă stare a populației în afară de nobili și cler. Atîta vreme cît la tronul țării se aflau reprezentanții puternicii dinastii a Jagiellonilor, ascensiunea nobililor spre conducerea supremă în stat era într-o oarecare măsură stăvilită. După ce însă în 1572 moare ultimul rege Jagiellon, Sigismund August, fără să lase nici un moștenitor, această seculară dinastie¹ se stinge și, o dată cu ea, dispăre ultima stavilă în ridicarea nobililor la conducerea statului. Astfel, în perioada primului interregn polonez, tronul Poloniei fiind vacant, regele urma să fie ales dintre nobili și de către aceștia, sau dintre principii străini, iar după alegere să fie obligat să respecte toate privilegiile nobiliare. Totodată, se declanșează o furtunoasă campanie pentru alegerea noului rege, pe fondul puternicelor lupte reformatoare cu caracter social și religios care cuprinseseră Polonia. Este cunoscută mișcarea reformistă religioasă pătrunsă și extinsă în Polonia în cea de-a doua jumătate a secolului al XVI-lea². Ea se împletește cu mișcarea care avea drept scop reforme politice pe baza unui program cunoscut sub denumirea de «îndreptarea Republicii Polone». Aceste două curente de luptă împotriva marilor magnați și a clerului catolic iau forme mai precise în ultimii ani ai domniei lui Sigismund August și se declanșează în conflict deschis după moartea acestuia.

În campania de alegere a noului rege se propun candidaturi foarte diferite. Unele grupări susțin necesitatea alegerii unui rege autohton, altele, dimpotrivă, propun candidatura unor prinți străini, printre care arhiducele Ernest de Habsburg, fiul împăratului Maximilian al II-lea, Henri de Anjou din dinastia Valois, fratele lui Carol al IX-lea, regele Suediei și chiar țarul rus Ivan al IV-lea cel Groaznic.

¹ Alfred Pominski, *La Pologne au XVI siècle*, București, 1938, p. 8: « Par sa monarchie constitutionnelle et son système représentatif, à l'intérieur, par sa méthode fédéraliste et son respect de l'autonomie, à l'extérieur, la monarchie des Jagellons devansait de plusieurs siècles non seulement les États voisins, mais aussi les méthodes gouvernementales des grands pays de l'Occident »; Kazimierz Tymieniecki, *Polska w średniowieczu*, Varșovia, P.W.N., 1961, p. 175—177.

² Wanda Markowska, *Literatura polska doby średniowiecza i początków odrodzenia*, Varșovia, 1950, p. 40—41.